

De souffleur

DIANE BROECKHOVEN

De souffleur

*Met de jaren moet er veel worden weggegooid. De
gedachte bijvoorbeeld dat geluk mild is en duurzaam.*

Hanny Michaelis

*Ist das Leben unter der Sonne nicht blöss ein Traum?
Ist wass ich sehe und höre und rieche
nicht blöss der Schein einer Welt vor der Welt?*

Peter Handke, *Der Himmel über Berlin*

EEN ZOMER VAN NU

*Caged birds accept each other,
but flight is what they long for.*

– Tennessee Williams

Als ze een meisje was, zou Susanne nu huppelen. Of slalommend met haar fietsje over de stoep slingeren en een liedje zingen. Als middelbare vrouw van zezenzestig, met een meanderende spatader op haar rechterbeen en steunzolen in haar ivoorwitte sandalen, loopt ze kaarsrecht en beheerst door de met zonnevlekken bespatte straten van haar woonwijk. Maar de glimlach is niet van haar gezicht te branden.

‘Heb je binnenpretjes?’ vraagt de buurvrouw, die op haar tuinpad dorre blaadjes uit de bloembakken staat te plukken en ze ritselend in haar handpalm verzamelt.

‘Ja, en terecht!’ Susanne haalt de opgevouwen huisaan-huiskrant uit haar tas en wappert er even mee voor haar gezicht. De hitte breekt in kleine, draaglijke stukjes. ‘Je leest het straks wel in de krant. Ik ben de bezorger tegemoet gelopen, hij is al bij het plein. Vandaag ben ik voorpaginanieuws!’

‘Je maakt me nieuwsgierig...’ De rest van de zin blijft op de zinderende lucht drijven.

Susanne gaat haar huis binnen en loopt meteen door naar de koele keuken, waar ze een glas water inschenkt dat ze in een paar teugen leegdrinkt. De *Gemeentebode* strijkt ze glad op het brandschone, lege aanrecht. Ze leest:

Recordhoogte voor winnende zonnebloem

(van onze correspondent)

Aan de wedstrijd 'De hoogste zonnebloem', die iedere zomer een groot succes kent in onze gemeente, namen dit jaar niet minder dan drieëntwintig tuiniers deel. Susanne Marstboom, heel toepasselijk een bewoonster van de bloemenwijk, won overtuigend. Haar zonnebloem bereikte de ongekende hoogte van 2.82 meter (tweehonderdtweeëntachtig centimeter) en stak daarmee met kop en schouders boven alle andere uit. Het geheim van dit record is volgens de winnares heel simpel: een mix van veel water, schrale grond, bemoedigende gesprekken en een portie geluk. Waarmee bewezen is dat liefdevol tegen je planten praten wel degelijk effect heeft. Onze toptuinier ontvangt een cadeaubon van vijftig euro bij de plaatselijke Spar-supermarkt, een etentje voor twee in Italiaans restaurant Lo Stivale en een prachtig geïllustreerd tuinboek. Wij feliciteren haar van harte namens de jury en de redactie.

Boven dit uit zijn krachten gegroeide onderschrift staat, dankzij de komkommertijd, een royaal bemeenten foto van Susanne, wier grijzende kruin precies tot in de oksel van het onderste zonnebloemblad reikt. Fotogeniek is ze niet, nooit geweest. Daar is ze in alle opzichten te gewoon en te onopvallend voor, op het randje van het onzichtbare. Maar hier is sprake van een geslaagd portret vindt ze zelf, de voorpagina waardig.

Toen de fotograaf van de *Gemeentebode* haar vorige week om half negen 's ochtends telefoneerde en meldde dat hij kort na de middag langs zou komen, had ze meteen haar haren gewassen en haar huisplunje – een zandkleurige broek en een blauwe bloes met witte noppen – omgeruild voor een zwierige zomerjurk met grillige gele patronen. Haar ogen had ze bescheiden opgemaakt en net voor hij arriveerde had ze wat haarlak *extra strong* op haar los opgestoken haren gespoten. Als ze met haar krappe één meter zeventig naast de zonnebloem ging staan, zou de uitzonderlijke hoogte dubbel tot zijn recht komen. De fotograaf, ondanks zijn pensioengerechtigde leeftijd blakend van arbeidsvreugde, stelde haar meteen op haar gemak door te zeggen dat ze er helemaal assorti uitzag met die gele accenten. Zo stond ze goed, ja, mooi zo, met dat overhangende blad als een parasol boven haar hoofd. Hij greep haar schouder beet, duwde haar zachtjes in de juiste positie, legde een warme vinger onder haar kin en tilde haar gezicht een centimeter of twee omhoog. 'Twee bloemen naast elkaar,' zei hij voorspelbaar

tijdens het afdrukken. Maar het hielp. Een glimlach die haar jaren jonger maakte, brak door. Toen de man vertrokken was, bedankte Susanne haar zonnebloem oprecht. ‘Dat hebben we goed gedaan samen,’ zei ze, en ze liet haar vingers liefkozend over de harige stengel glijden.

Ze verwijdert reclameboodschappen, een kalenderblaadje met een destijds toepasselijke maar ondertussen flauwe cartoon en een verjaarde tegoedbon voor de bioscoop van het prikbord, veegt even met een stofdoek langs de houten lijst en bevestigt het uitgeknipte artikel met foto centraal op het kurk. De vier spellen met een bol knopje laten deukjes in haar wijsvinger na. Af en toe moet een mens van nul beginnen, met een schone lei en een leeg prikbord, bedenkt ze. Het zal zich mettertijd weer vullen met bonnen en knipsels, maar zichzelf zal in haar zomerjurk en geflankeerd door de uit haar krachten gegroeide zonnebloem minstens een winter lang het middelpunt van haar eigen kleine universum blijven.

Een zachte plof in de gang. Er ligt nog een exemplaar van de *Gemeentebode* op de deurmat, aan huis bezorgd zoals iedere woensdagnamiddag. Door het troebele glas van de voordeur ziet ze de krantenjongen wegspurten op zijn fiets met de twee uitpuilende fietstassen. Ze raapt de krant op en besluit hem in zijn geheel te bewaren voor een vriend of bekende buiten haar woonplaats. Zichzelf achteloos als voorpaginanieuws over

tafel schuiven oogt net even anders dan een uitgeknipt artikel uit je tas halen.

Op het terras van haar achtertuin gaat ze onder de groen-wit gestreepte markies aan de tuintafel zitten. Die had ze in het vroege voorjaar latje na latje en poot na poot in de teakolie gezet, zo zorgvuldig dat het leek alsof ze haar masseerde. Ze drinkt een kopje koffie – cafeïnevrij op dit uur van de dag – en doorbladert de huis-aan-huiskrant, waar verder weinig in te lezen staat dat ze niet al weet. Ze knikt haar zonnebloem tegen de zuidmuur bemoedigend toe en verbeeldt zich dat ze terug knikt. Het warme puddinggeel van de bloemblaadjes begint naar oker te neigen en over het aanvankelijk frisse groen van de bladeren verspreidt zich een roestig waas. De zomer is al over zijn hoogtepunt heen. Over een paar weken zal ze de bloemkroon met een scherp mes van de stengel snijden en laten drogen in de najaarszon. Daarna zal ze haar naar jaarlijkse traditie op de voedertafel van de vogels leggen. Opgewonden en klapwiekend zullen koolmezen, roodborstjes en mussen kibbelen om de pitten, zich niet bewust dat ze met een winnaar te doen hebben dit jaar. Zo zit Susanne te mijmeren, alleen met zichzelf en volmaakt tevreden. Haar huis is haar gouden kooi waar ze zelf de sleutel van bezit en beheert. Door de hor hoort ze in de woonkamer hoe de piepjes en bliepjes op haar mobiel elkaar opvolgen. Berichten met felicitaties stromen binnen. Haar groene vingers worden in alle toonaarden bezongen, leest ze later tot een stuk in de avond.

Ze maakt een foto in kikvorspectief van haar zonnebloem en een van de *Gemeentebode* en stuurt ze door naar haar dochter in Canada. Op meer dan een verplicht weerwoordje had ze niet gerekend, maar het levert haar zelfs een telefoontje op van haar kleindochter die trots is op *granny in the newspaper*. En mama wilde ook nog even wat zeggen, kondigt ze aan.

De buurvrouw nodigt haar uit voor een kopje koffie en probeert haar te ontfutselen waar ze het zakje zonnebloemzaad heeft gekocht. Bij de bakker wordt ze aangesproken door wildvreemden, vooral als ze haar zomerjurk met gele patronen draagt.

‘Bent u niet die mevrouw van de winnende zonnebloem? Uitzonderlijk, de mijne was bijna twee meter, maar ze verdween in het niets in vergelijking met uw reus.’

‘Nog een geluk dat die winnende bloem in je achtertuin en niet in je voortuin staat,’ merkt de bakkersvrouw, die ook aan de wedstrijd heeft deelgenomen, op. ‘Anders kreeg je gegarandeerd bussen vol toeristen voor je huis in het weekend.’

De klanten lachen, maar Susanne hoort hoe een dun laagje jaloezie tussen haar woorden is gekropen.

De telefoon staat niet stil de volgende dagen. *Zo lang geleden dat we elkaar zagen. We moesten nog een afspreken. Ik wil die superbloem wel eens zien voor ze helemaal uitgebloeid is.*

Suzanne geniet van de onverwachte aandacht. In een vlag van overmoed gooit ze het poortje van haar

gouden kooi wijd open en organiseert een zondagse brunch voor zes vriendinnen uit verschillende episodes van haar leven; een babyborrel die ze een bloemenborrel noemt. Met haar waardebon van de supermarkt slaat ze royaal wijn en luxueus proviand in. Haar symbolische gebeden om mooi weer worden verhoord, de zenuwen over incompatibele vriendinnen blijken ongegrond. Het verkennen van onbekend terrein tussen de vrouwen die min of meer vreemden zijn in elkaars leven, blijkt zelfs een voordeel. De hele middag hangt naast vrolijkheid ook verwondering en gezonde nieuwsgierigheid in de lucht.

De zonovergoten nazomerse zondag wordt bekroond met een selfie van zeven giechelende middelbare vrouwen bij de winnende zonnebloem. Een zelfportret dat een stuk of tien keer opnieuw gemaakt moet worden voor iedereen er naar wens op staat. Zonder onderkin, met de ogen opengesperd, de lippen gestift, de buik ingetrokken. Het is Susannes enige stressmoment in een verder volmaakte dag. Met overslaande stem gilt ze dat de dames haar winnaar moeten ontzien. *Niet zo dichtbij, Clara. Je staat bijna met je rug tegen de stengel, Martha. Toe, doe een stapje voorwaarts, Lisa. Voorzichtig, voorzichtig, Rietje.*

Als iedereen weg is, de vuile vaat opgestapeld is in de keuken en het hele huis naar de knoflook ruikt die ze iets te royaal in haar tzatziki heeft verwerkt, drinkt ze rechtopstaand een laatste glas witte wijn terwijl ze het

slagveld overschouwt. Voor sfeer en gezelligheid geeft ze zichzelf vandaag een dikke negen. Voor vermoeidheid ook: haar spatader klopt tot in haar lies. Maar ze is tevreden. Op de grens van gelukkig zelfs. Voor ze aan de vaat begint, loopt ze een rondje door de kleine achtertuin. De kleur is nu bijna uit de zonnebloem verdwenen. Ze lijkt overgoten met bruine tinten en is gedrenkt in de weemoed van de op til zijnde herfst.

Het duurt nog tot volgende woensdag voor Susanne het over haar hart krijgt de bloem te onthoofden door de kroon van de houderige stengel te snijden. Al enkele keren betrapte ze een paar koolmezen die met hun snauveltjes de verdroogde pitten proberen los te wrikken. Maar door de wiebelende stengel hadden ze te weinig houvast en sloegen ze paniekerig hun vleugeltjes uit. Ze zal het hen makkelijk maken en de bloemkroon op de voedertafel achter in haar tuintje leggen. Eerst zal ze bij wijze van beginnetje zelf een paar van de pitten weghalen uit het geometrische patroon. Terwijl ze over de keukenla gebogen staat om een scherp mes uit te zoeken, hoort ze de metalige klik van de brievenbusklep, gevolgd door een plofje. Haar nieuwsgierigheid is gewekt: het is te vroeg voor het huis-aan-huisblad en te laat voor de postbode. Ze rommelt tussen de aardappelmessjes en kiest er eentje met een houten heft uit dat ooit haar moeder toebehoorde. Als ze weer rechtop staat en haar rug strekt, ziet ze door het matglas van de gangdeur een citroengele envelop op de deurmat liggen. Die loopt niet weg, denkt ze. Maar als ze bij de

tuindeur staat, keert ze terug op haar schreden, legt het mesje op het aanrecht en opent de gangdeur.

Op de voorkant is haar naam in beverige drukletters geschreven, waar eerder kwetsbaarheid dan autoriteit uit spreekt. Geen postzegel, geen afzender. Ze schuift een vierkante kaart met de zonnebloemen van Van Gogh uit de envelop en glimlacht om wat waarschijnlijk een late felicitatie op haar succesje is. Ze vouwt de kaart open en leest: *Soms fluister ik je naam nog, Susanne. Na al die jaren zou je me gelukkig maken met een telefoontje.*

Onder de cryptische eveneens in blokletters geschreven boodschap staat geen naam, wel een telefoonnummer. Verkeerd verbonden, verkeerd adres, verkeerde zonnebloem, is haar eerste reactie. Een eenzame tuinman die zijn kans schoon ziet bij de plaatselijke Lady Chatterley misschien? Ze zet de glanzende kaart rechtop naast het koffiezetapparaat op het aanrecht en loopt naar buiten, waar de vochtige kilte haar een rilling bezorgt. Op het moment dat ze het aardappelmessje onder de bloemkroon zet en haar met één welgemikte haal van de stengel af snijdt, weet ze plots wie de afzender van de kaart is. Ze hoort zijn stem, vlak bij haar oor, in het ruisen van de wind, in het ritselen van de droge bladeren, in de droge knak van de stengel. Ze kan het niet geloven en toch twijfelt ze geen moment dat hij het is. Haar handen trillen.

EEN SCHOOLJAAR VAN TOEN

*How beautiful it is,
and how easily it can be broken.*

– Tennessee Williams

Het nieuwe schooljaar was nauwelijks begonnen of Susanne raakte verwickeld in een kleine tragedie, die niet langer dan drie à vier korte bedrijven duurde en toch intens genoeg was om haar overzichtelijke meisjesleven compleet overhoop te gooien. Dat het niets zou worden tussen haar en Michiel was voorspelbaar. Het werd namelijk nooit iets tussen haar en een jongen. En toch had ze deze keer alles uit de kast gehaald om zijn interesse te wekken. Eindelijk wilde ze ook wel eens een vriendje, maar net voor haar zestiende verjaardag stond het als een paal boven water dat haar missie om hem te veroveren niet zou slagen. Tot op zekere hoogte bracht die conclusie rust: ze hoefde niet langer strategieën te bedenken om zijn aandacht te trekken, ze hoefde zich niet meer in bochten te wringen of zich aan te stellen zodat hij op zijn minst zou zien dat ze bestond. Het hele gebeuren had haar meer energie gekost dan ze voor mogelijk had gehouden: naast haar schoolwerk besloeg het een halve dagtaak.

Dat hij haar na al haar pogingen afgewezen had, sneed haar door de ziel. Maar dat hij Anaïs – de nuffigste, de domste, de meest onechte trut van de klas – boven haar had verkozen, deed haar bloed koken. Zwarte, aan moordzucht grenzende gedachten suisden door haar hoofd en leidden haar af van de diepe en schrijnende pijn van het afgewezen worden. Ze onderging het liefdesverdriet als een operatie zonder verdoving. Ze zou hem. Ze zou haar. En misschien, als dieptepunt, zou ze ook zichzelf. Nooit eerder had ze zich zo vernederd, nutteloos en klein gevoeld.

Toch was het eindexamenjaar veelbelovend begonnen. De eerste dagen al, tijdens de kinderachtige spelletjes en quizzen waarin de klas geacht werd één team – samen sterk – te worden, had ze gemerkt hoe Michiel naar haar keek. Al jaren zaten ze in dezelfde klas, maar nooit hadden ze enige aandacht aan elkaar besteed. Hij was een onopvallende en in zichzelf gekeerde jongen. Nu keek hij naar haar. En zij naar hem. Waarbij ze voor het eerst opmerkte dat hij bijzondere ogen had, bruin met een gouden spikkel erin en omgeven door lange donkere wimpers. Voor een van de teambuildingspelletjes, dat nota bene ‘Het hart en het hoofd’ heette, moesten ze paren vormen en zich samen uit een moeilijke situatie zien te redden. Er werd gekibbeld en gekozen, geruzied en geruild. De juf, die zich voor de gelegenheid coach liet noemen, greep niet in. Een deel van de opdracht was juist om het probleem als de volwassenen die ze bijna waren op te lossen. Plots wees

Michiel met een uitgestrekte arm in haar richting aan de overkant van de cirkel.

‘Ik kies onze bolleboos,’ zei hij kordaat.

Het was haar bijnaam. Susanne was een jaar jonger dan haar klasgenoten, maar ze was pienter en leergierig. Omdat het woord hoogbegaafd nog niet was uitgevonden, werd ze liefkozend en door zowel leerkrachten als klasgenoten ‘onze bolleboos’ genoemd.

Michiel en zij hadden samen in alle ernst gepuzzeld, gecijferd en uiteindelijk gewonnen. Hij greep haar hand en stak ze triomfantelijk in de hoogte terwijl de hele klas voor hen applaudiseerde. Tijdens die euforische momenten voelde ze iets dat ze niet kon benoemen. Het situeerde zich tussen haar keel en haar buik. Het beeld van de vlinders was niet van toepassing: dat was haar te druk en te fladderig. Er was iets in beweging gekomen in haar binnenste dat langzaam alle kanten uit stroomde. Er ontwaakte iets in haar dat ze niet kende en dat ze vooralsnog niet begreep, iets dat warm en vloeibaar in haar voortstuwde en dat ze verder wilde onderzoeken.

Toen de glorie enigszins bezonken was en het voorspelbare schoolleven een aanvang had genomen, voelde ze hoe Michiels aandacht voor haar verslaptte. Hij werd weer de introverte jongen die hij altijd was geweest. Maar zij was een andere Susanne geworden. Ze was onrustig en ongeconcentreerd. Soms, als hij aan de tafel voor de hare zat in de klas, staarde ze net zolang naar een punt op zijn rug dat haar ogen ervan gingen

tranen. Ze hunkerde ernaar dat hij zich zou omdraaien en haar een veelbelovende blik zou toesturen. Maar dat gebeurde niet. Als de les afgelopen was, schoof hij zijn boeken bij elkaar, mikte alles in zijn schooltas en verdween in de luidruchtige stroom klasgenoten.

Op een vrijdag moest hij even nablijven voor een gesprek met een leraar. Ze bleef treuzelen in het fietshok en prutste wat aan haar ventiel, ondertussen nauwlettend de glazen deur waarlangs hij straks naar buiten zou komen in de gaten houdend. Haar klasgenoten, al vrolijk in weekendstemming, fietsten in groepjes naar huis tot Susanne in haar eentje overbleef tussen de stalen rekken. Daar kwam Michiel eindelijk aangeslenterd met een helblauwe map in zijn hand. Hij schrok toen ze vlak bij hem oprees en haar verhaal over een kapot ventiel op hem afvuurde. Ze zette er haar zieligste stem voor op.

‘Tja, Suus, ik weet niet of ik je kan helpen, hoor.’ Hij ging door de knieën en liet het zwarte dopje tussen zijn duim en wijsvinger rollen.

Ze moest zich beheersen om haar handpalm niet op zijn kruin te leggen.

‘Dat ding is gewoon losgedraaid,’ stelde hij met een kennersblik vast, ‘en dat gebeurt niet vanzelf. Iemand heeft je vast een hak willen zetten en je band laten leeglopen. Ik zou zeggen: pompen, ventiel weer stevig dichtdraaien en zo snel mogelijk naar huis spurten. Sorry, maar ik moet ervandoor. Ik ben al erg laat. Fijn weekend.’

Schaamte overviel haar. Ze vreesde dat hij haar list had doorzien.

Het hele weekend broedde ze op nieuwe, minder doorzichtige manieren om zijn aandacht te trekken. Zou ze maandag een push-up-bh aantrekken? En een strak rokje in plaats van haar eeuwige jeans? Ze kon langs haar neus weg vragen of hij zijn taak voor wiskunde al klaar had? Of kon ze hem beter negeren, doen alsof hij lucht was? Misschien moest ze de meer ervaren meisjes uit de klas om raad vragen. Maar ze was veel te bang dat ze uitgelachen zou worden.

Onze bolleboos is verliefd op je. Weet jij daarvan, Michiel? Het zweet brak haar uit als ze eraan dacht dat zulke uitspraken als een lopend vuurtje zouden rondgaan. Ze besloot om voorlopig alles op zijn beloop te laten en niets te overhaasten: gewoon doen, zich niet opdringen, geen al te doorzichtige trucjes gebruiken.

Op maandag stond ze bijtijds op om haar haren te wassen. Ze trok een lila bloesje met korte mouwen aan dat opbolde in de nazomerbries terwijl ze – ruim een kwartier vroeger dan gewoonlijk – naar school fietste. Wie weet was het geluk met haar en kwam hij samen met haar aan. Terwijl haar banden over het asfalt zoefden, waaide de seringengeur van haar shampoo rond haar hoofd. Ze wist dat ze er goed uitzag, ze voelde zich overmoedig en vervuld van hoop.

Toen zag ze hem in de verte. Met zijn fiets aan de hand kwam hij uit het laantje met kastanjebomen en